

© Editura Școala Ardeleană
Cluj-Napoca, str. Mecanicilor nr. 48
Redacția: tel 0364-117.252; 0728.084.801
e-mail: office@scoalaardeleana.ro, redactie@scoalaardeleana.ro
Difuzare: tel/fax 0364-117.246; 0728.084.803
e-mail: difuzare@scoalaardeleana.ro, esadifuzare@gmail.com
www.scoalaardeleana.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
MOȘOIU, DANIEL

Acordul fin : convorbiri cu Alexandru Vlad / Daniel Moșoiu ; cuv.
înainte de Al. Cistelean ; cu un epilog de Ion Mureșan. - Cluj-Napoca :
Editura Școala Ardeleană, 2019

ISBN 978-606-797-383-9

I. Vlad, Alexandru
II. Cistelean, Al. (pref.)
III. Mureșan, Ion (postf.)
821.135.1.09

Editor: Vasile George Dâncu
Copertă: Eduard Grecu
Redactor: Sandra Cibicenco

Daniel Moșoiu

Acordul fin

Convorbiri cu Alexandru Vlad

Cuvânt înainte de
Al. Cistelean

Cu un epilog de
Ion Mureșan

Cluj-Napoca, 2019

Cuprins

Cuvînt înainte (*de Al. Cistelean*) / 5

Nota autorului / 11

I. „Tu o să te faci scriitor!” / 15

II. Alexandru Vlad și Ion Mureșan / 99

III. Alexandru Vlad despre... / 139

IV. Epilog (*de Ion Mureșan*) / 157

V. Alexandru Vlad în imagini / 163

„M-am uitat în oglindă și am văzut
urmele nopților nedormite...”

„Niciodată nu trebuie să se observe cât de greu ai
scris textele”

Curcubeul dublu, *una dintre cele mai frumoase cărți
de proză apărute la noi în 2008, o carte vie, o carte inteligentă,
o carte proaspătă, cum va rămîne, sînt convins, și peste ani.
Domnule Alexandru Vlad, bună seara!*

Bună seara ție și bună seara tuturor!

Curcubeul dublu, *așadar. Un volum de proză. Îi putem
spune roman? Nici eu nu știu...*

Ce să spun eu aici? Editorii, ei înșiși, au scris sub
titlu roman. Abia la corectură am văzut. Am lăsat așa.
În ultimă instanță, ei m-au întrebat: e, totuși, roman?
Voi ați scris roman! Da, dar tu ce spui? Eu nu spun
nimic. Păi, ce să scriem? O idee ar fi să nu scriem
nimic. Pînă la urmă, e o carte, nu?

*E o carte... Un amalgam, nu știu cum să zic. O carte
fascinată, oricum un volum oarecum atipic pentru literatura
română, asta dacă facem abstracție de stilul care l-a impus pe
Alexandru Vlad.*

A, poate c-ar fi bine să te las să vorbești tu și să
te întreb eu! Sînt chiar curios.

Ar fi o idee, pentru că aş avea multe de spus despre această carte pe care, odată ce o începi, nu o mai laşi din mână. Îţi oferă o bucurie, o plăcere rară a lecturii. Cum aţi reuşit?

Eiii, nici eu nu ştiu. Nu-mi reuşeşte totdeauna, nu sînt sigur că o să-mi reuşească şi data viitoare. Dacă-mi dai voie să mă confesez, umbra acestei cărţi plutea asupra mea de vreo doi-trei ani. Aveam rubrici la diferite reviste literare, de notorietate, unele, şi eu îmi alegeam întotdeauna subiectele avînd undeva în străfundul minţii acest plan. Niciodată, însă, nu m-am dus să-l concretizez cu totul, să fac un fel de tabel, un fel de, ştiu eu, sinoptic al cărţii. Mă gîndeam doar atît: şi cu acest subiect, şi cu acest text intru în perimetrul a ceea ce vreau să fac, fără să-mi spun ce vreau să fac. De aceea, în ultimă instanţă, cînd a trebuit să-mi adun textele, să fac ordinea lor şi textele de legătură, mi-a fost extraordinar de greu. Nu aveam nici o metodă, decît propriul instinct. Ca atunci cînd la munte, noaptea, pe viscol, te ghidezi după ceea ce instinctul îţi spune şi intelectul nu poate altceva decît, eventual, să te trădeze, să te îndemne la speculaţii, la judecăţi care contrazic instinctul şi care, pînă la urmă, devin păguboase. M-am străduit să mă păstrez undeva într-un loc care ştiam eu că-i centrul cercului a ceea ce voiam să fac. Mi-ar fi foarte greu să explic de ce am ales această structură cu textele. Sau pot s-o fac din exterior, ca un cititor, mai degrabă. Dar, din clipa în care am găsit formula, după foarte multe încercări, am fost sigur că asta este...

Ciudat, senzaţia cititorului este că autorul nu şi-a pregătit atît de mult cartea, că textele s-au scris de la sine, unele după altele, cu o uşurinţă incredibilă.

O iau ca pe o laudă! Niciodată nu trebuie să se observe cît de greu ai scris textele. Cititorul citeşte cu gîndul, nu cu gramatica, nu cu regulile, nu cu inteligenţa. Dacă tu reuşeşti să te laşi citit cu gîndul lui, ai ajuns deja foarte aproape de inima lui.

Aţi avut, bănuiesc, astfel de modele de scriitori...

O, şi ce modele! Modele atît de mari încît, ştiu eu, mai bine să ne păstrăm la ale noastre. Dar dacă insişti... Am citit *in extenso* scriitori englezi şi americani de la primul titlu pe care l-am găsit pînă la ultimul. Cînd am învăţat destul de bine limba engleză, am completat acest sinoptic al lecturilor. Ei s-au schimbat în timp. La început îmi plăceau cei foarte moderni, cei care lucrează cu structuri surprinzătoare. Şi am sîrşit acum citind cu plăcere Dickens, *David Copperfield* sau *Oliver Twist*. Ştiu eu ce să spun? Dacă am ştiut cîndva ce înseamnă structura unei opere literare, dacă am învăţat la şcoală, dacă am dat examene cu profesorul Zăciu din aceste lucruri, mai nou constat că am uitat, nu ştiu sau chiar nu mă interesează. Mă interesează un singur lucru: fraza sau paragraful la care lucrez să iasă bine. Şi experienţa îmi spune dacă e bine sau nu. În fiecare scriitor e şi un cititor. Cînd cititorul din mine zice: fraza asta merge bine, se poate citi cu gîndul, nu are cuvinte în plus, nu are pasaje obscure, nu are stridente, chiar şi acolo unde ai fost subtil ai reuşit să nu transformi textul în ceva de neînţeles, cînd simt eu că se creează flama din nou, la recitare, flama care a existat la scriere, atunci spun „da”! Controlat, verificat, admis! Păstrez doar textele care îmi ies şi care nu trebuie să trădeze nici pe departe efortul, icnelile, revenirile, cusăturile, tăierile, elipsele... Acestea trebuie

să rămână ascunse undeva la autor în buzunar, cum rămân nodurile din spatele unui covor.

„Am renunțat la telefon, la televizor, la aparatul de radio, am renunțat la speranța că voi ajunge celebru în acest oraș”

Uite așa am intrat în atelierul de creație al scriitorului Alexandru Vlad. Vă propun să revenim la „bucătăria” acestei cărți, Curcubeul dublu. Prin urmare, omul Alexandru Vlad fuge de oraș, se retrage în satul în care au trăit bunicii materni, în satul copilăriei, și ochiul prozatorului redescoperă această așezare și oamenii ei îmbătrâniți, mai mult sau mai puțin ciudați. Acesta este motivul de la care porniți. S-a spus că reușiți să oferiți o imagine veridică a satului românesc de astăzi...

Nu numai. Am încercat – de aceea am și spus *Curcubeul dublu*, dar și din alte motive –, am încercat să prezint toată pendularea între sat și oraș, între substanța livrescă și concretețea imediată a vieții într-o gospodărie care are grădină, în care trebuie să-ți aduci apă, în care trebuie să tai lemnele, în care trăiești direct, nemijlocit... Toată această pendulare între livresc, lectură, oraș, care ne enervează, sat, care ar trebui să ne calmeze, dar nu ne chiar calmează, între boală, speranța de a găsi sănătatea, între vîrstă și visele care nu mai sînt senine – nu mai visezi că zbori de ani de zile –, în care te urmăresc tot felul de lucruri neterminate sau în care, să zicem, ai ce să-ți reproșezi și, eventual, speranța că poți să-ți regăsești ceva din căldura copilăriei care refuză să se dezvăluie, cel puțin la primele intenții... deci e vorba, în esență, de toată această

înșurubare, de toată această pendulare, de toată această, vai de mine, dialectică... Asta am încercat să fie substanța cărții și nu atît satul românesc de astăzi.

E adevărat, dar mobilul, miza acestei cărți, punctul de pornire sînt întoarcerea dumneavoastră în sat. Cum ați regăsit satul? Cît din realitatea satului respectiv este transpusă în paginile acestei cărți?

În primul rînd, satul pe care l-am căutat nu mai este. Dar nici nu mai sînt sigur că a fost. Poate, copil fiind, aveam o lentilă magică prin care lucrurile păreau mai frumoase, altfel rostuite. Dacă o fi fost așa... Sigur, abia dacă îmi dădeam seama că mă născusem la cîțiva ani după război. Lumea mai păstra din rosturile ei de dinainte, din libertatea aceea interbelică. Mai vedeam prin șuri tot felul de obiecte ciudate, foarte complicate, instrumente agricole care pe urmă au fost rechiziționate de CAP (Cooperativa Agricolă de Producție, n.n.). Am văzut nașterea acestui „ceape”, încă oamenii mai sperau, am văzut, știu eu, primele lucrări, prașile organizate. Pe urmă a trebuit să plec la școală. Părinții aveau grijă ca noi să nu ne întîlnim cu lumea satului așa cum urma ea să fie. Și, mai apoi, am ajuns ca în spusele aceluia filosof, îți faci o statuie, mai mare, mai mică, după cum poți, și la sfîrșit o sfărîmi, amesteci cioburile cu pămîntul și din pămîntul ăla faci grădină. Cam așa ceva am încercat...

Cît de greu este să realizezi acest lucru?

Cred că pentru unii este foarte greu. Trebuie să renunți la... Am renunțat la telefon, la televizor, la aparatul de radio, am renunțat la speranța că voi ajunge celebru în acest oraș (Cluj-Napoca, n.n.), de exemplu,

am văzut ceea ce au scris medicii pe fișa mea de sănătate, m-am uitat în oglindă și am văzut urmele cafelelor băute, ale nopților nedormite. Și firele albe din barbă. Și mi-am zis: se pare că asta este... Ca de voie bună.

Cu maximă voie bună îl așteptăm, în curînd, la telefon, pe bunul dumneavoastră prieten, poetul Ion Mureșan. V-ați întors în satul copilăriei, l-ați găsit așa cum l-ați găsit, ați pendulat între sat și oraș. Cîtă vreme v-ați aflat acolo, n-ați renunțat să țineți legătura cu lumea, printr-un mic aparat de radio. Recunoașteți?

N-am aparat de radio. Adică este la aparatul meu de redat muzică, mi-a arătat cineva, un inginer, că dacă apeși pe un buton, practic acolo e ascuns un aparat de radio. Dar n-am făcut-o prea des.

„Partea tragică sau tristă din textele mele este prezentă chiar și în mediul paradisiac al copilăriei”

Critica literară v-a considerat, cel puțin pînă acum, un prozator citadin. Deși, în volumul dumneavoastră de debut aveți acea proză foarte frumoasă despre întoarcerea acasă...

Ei, nu știam eu cum o să fie peste vreo 20-30 de ani! Sigur, m-am format ca prozator în mediul urban. Am cunoscut biblioteca, lecturile, școala și ceea ce orașul putea da unui tînăr ambițios, să zicem, ambițios la vîrsta aceea. Dar nu este oare literatura o manifestare citadină? Literatura română a cucerit orașul, pînă la urmă, și prin poezie, și prin proză. Am trăit la oraș, am scris la oraș.

Ce mi se pare curios este că prozatori din generația dumneavoastră, din generația '80, s-au întors la lumea satului. Iată, Radu Țuculescu a scris acum doi ani un roman, Povestirile mameibătrîne, în care totul se petrece într-un sat multiethnic. Iar dumneavoastră aveți în miezul acestei cărți, Curcubeul dublu, întâmplări din lumea rurală. Mariana Bojan a scris povestiri inspirate de satul în care și-a construit o cabană. Dar există și prozatori care nu și-au pierdut suflul și inspirația citadine. Mă gîndesc, bunăoară, la Simion Iftnicul, adică la Petru Cimpoeșu. Unde vă regăsiți dumneavoastră pe această hartă?

Poate mai degrabă alături de Gheorghe Crăciun. Adică alături de cei care privesc cu un ochi fatalmente intelectual și critic lumea satului. Foarte dureros exercițiu. Există prozatori, inclusiv printre cei pe care i-ai enumerat, care au voluptatea mediului rural, a redescoperirii naturii și a personajelor mai mult sau mai puțin pitorești de acolo. Fac un bestiar de personaje. La mine, îmi place să cred – sau, vreau, nu vreau, trebuie să cred – că luciditatea și simțul critic au fost cele care nu au lăsat niciodată ca lucrurile să devină prea frumoase sau încîntătoare, așa, ca în muzica lejeră. Partea tragică sau tristă din textele mele este prezentă chiar și în mediul, să zicem, paradisiac al copilăriei. Este ca un geam subțire între mine, cel care aș fi vrut să fiu, și, uită-te la mine, cel care am devenit.

Aș face, cu voia dumneavoastră, o paralelă între ceea ce scrieți despre lumea satului românesc, mă refer la tabletele pe care le-ați publicat de-a lungul anilor în diverse ziare și reviste, texte care se regăsesc în volumul despre care vorbim, și care nu deranjează absolut deloc fluxul narativ al cărții, ba, dimpotrivă, și ceea ce poetul Ion Mureșan scrie despre satul transilvănean, cu

un ochi nostalgic, sentimental. Poetul Ion Mureșan este în direct acum, prin telefon. Bună seara! Ne auziți?

Ion Mureșan: Da' cum să nu? Sper că toată țara aude. Am ascultat dialogul. În primul rînd, vreau să-l felicit pe Alexandru pentru carte. Dar am sesizat cîteva erori în emisiune...

Vă rog!

I.M.: El nu poate fi așezat, așa, în enumerarea aceea cu autorii care au scris despre sat. Așa putem s-o luăm de la Creangă încoace...

Ei, nu vorbeam de Creangă... Dar îmi asum eroarea!

I.M.: Nu, nu, îmi asum eu ce spun! El este, pentru mine, cel mai mare prozator din contemporaneitate. Cel puțin cu această carte. Eu mi-aș cere voie să fiu unul dintre curcubeie. Cartea asta, dacă este un roman, reabilitează romanul ca specie postmodernă. Care s-a cam uzat.

Vedeți, n-am vrut să ajungem aici, dacă este roman modern, postmodern sau nu știu cum... Important este că vorbim despre o carte foarte bine scrisă.

I.M.: Nu, nu, nu... Eu vorbesc despre roman, despre fragmentarismul în roman. Dacă este un roman postmodern, atunci e foarte bine.

Reabilitează postmodernismul?

I.M.: Nu, reabilitează romanul postmodern. Dacă este o carte de povestiri, de nuvele, reabilitează povestirea și nuvela. Din toate aceste posibilități, se formează un tot, un întreg, pe care oricum îl cîrmim, trebuie să ni-l asumăm.

Tot la proză ajungem, oricum am lua-o!

I.M.: Tot la o proză foarte bine scrisă ajungem! Acuma, fie vorba între noi doi, tot la poezie ajungem!

Bine, Alexandru Vlad are și două poeme acolo. Mie mi-a plăcut primul mai mult decât celălalt. Dar amîndouă sînt poeme. Eu sînt convins că nu le-a scris Ion Mureșan, ci le-a scris chiar Alexandru Vlad!

I.M.: Dacă nu cumva le-a scris Mariana... (soția prozatorului, n.n.) Nu, nu, astea sînt glumele dintre noi. Noi vorbim aici de un experiment care dă dimensiune clasică postmodernului și dă dimensiune postmodernă clasicului. Asta reușește Alexandru Vlad.

(Alexandru Vlad, șoptind la microfon) Crezi că trebuie să-i dau o bere pentru treaba asta? (Din nefericire, Ion Mureșan n-a auzit.)

I.M.: Eu trebuie să-mi asum o anumită doză de subiectivitate. Dincolo de prietenia mea cu Alexandru Vlad, care a ajuns proverbială, amîndoi ne tragem din aceeași zonă, sîntem sub același curcubeu, ca să zic așa. Curcubeul, dacă ieșea de peste deal, de la mine din sat, ajungea și la el, îl vedea și el. Sîntem de peste deal, unul cu altul. Asta ne face să fim oarecum empatici, să avem o anume empatie comună pentru viața satului și pentru un anumit mod de a fi acolo. Să revin... Primul curcubeu este curcubeul originii noastre, curcubeul de unde venim. Și al doilea este curcubeul cultural, cel văzut în oglindă. El încearcă să iasă din oglindă și să intre în realitate. Orice scriitor care a consumat biblioteci întregi, cum este cazul lui Alexandru Vlad, încearcă să iasă din bibliotecă și din oglindă și să intre, în cazul lui, în lumea aceea a satului.

Și din lumea aceea a satului, înapoi în carte. Domnule Ion Mureșan, vă mulțumesc pentru intervenția dumneavoastră.

I.M.: Mulțumesc și eu. Îl salut pe domnul Alexandru Vlad! O seară bună!

Cu timiditate vă mulțumește și domnul Alexandru Vlad!

I.M.: Nu prea cred, dar...

(Alexandru Vlad, hotărât) Cred că, totuși, trebuie să-i dau o bere!

(Poetul aude, în sfârșit. Râde.) Ei, asta da!

„Un om care își fierbe singur un ou e o paradigmă a singurătății...”

Mulțumesc, Ion Mureșan! Domnule Alexandru Vlad, sînteți mulțumit de cronicile care au apărut pînă acum?

Păi, n-am avut cronici pînă acum. Cartea am mutat-o eu însumi din decembrie 2007 pentru ianuarie 2008. Cartea a apărut de vreo trei săptămîni, editura a ținut să facă o listă de protocol și să trimită criticilor cartea. Treaba asta merge mai încet decît mi-am închipuit. Cunoscut critici de pe această listă vizată de mine care o așteaptă și n-au primit-o. Însă, a apărut în *Observator cultural*, la rubrica politică, un comentariu care se numește „România lui Alexandru Vlad”. Acolo, Bedros Horasangian, care deține această rubrică, ține să facă niște diferențieri între România pe care o vedem la televizor, despre care vorbesc politicienii, analiștii, România aceea isterică, pe marginea prăpastiei, care

trece din criză în criză, în care vedem imagini îngrozitoare, spuse pe un ton de cataclism, și România, nu mai puțin tristă, nu mai puțin disperată, dar reprezentată și prezentată firesc. El face o disociere între cartea lui Șalamov despre amintirile din Siberia și cea a lui Soljenițin. Soljenițin le spune comuniștilor sovietici: vai, ce mi-ați făcut, dar să vedeți ce vă fac eu!, iar Șalamov spune: vreți să știți cum a fost?; uite, așa a fost!, cartea lui Șalamov devenind o acuzare nu mai puțin profundă, nu mai puțin pregnantă decît a lui Soljenițin. Asta vrea să sublinieze și Horasangian cu „România lui Alexandru Vlad”. Da, lucrurile nu stau bine, nu stau nici foarte-foarte rău, nu sîntperate, dar nu sînt nici bune... Și voi alegeți: dacă vreți să vedeți, nu vreți să vedeți, vă considerați vinovați, nu vă considerați vinovați... Respectiv politicienii, fiind vorba de o rubrică politică. Acesta a fost singurul text despre carte, insinuat într-o rubrică...

Asta înseamnă că urmează și altele, poate criticii literari n-au apucat să citească acest volum.

Poate l-au citit, dar încă nu s-au hotărît dacă e roman sau nu. Revistele literare sînt lunare, unele, chiar dacă sînt lunare, nu apar de douăsprezece ori pe an, ci numai de zece. Altele sînt săptămînale, au dinamica lor...

Deci veți avea șansa și peste doi ani să citiți o cronică la Curcubeul dublu!

Încă mai am cronici la *Sticla de lampă*!

Un volum, pe undeva, asemănător cu ceea ce se întîmplă în Curcubeul dublu.